

Handläggare
Anna Forsström
08-508 25 085
Carolina Morales
08-508 25 146**Till**
Socialnämnden
2019-02-19

Årsrapport 2018 Socialtjänstinspektörer

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialtjänstinspektörernas årsrapport
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till kommunstyrelsen
3. Socialnämnden överlämnar rapporten till samtliga stadsdelsnämnder

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschefVeronica Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

Under 2018 har socialtjänstinspektörerna genomfört granskningar inom barn- och ungdomsvården samt missbruk- och beroendevården samt följt upp en granskning gjord 2017.

Granskningen av ungdomar med kriminellt beteende och missbruksproblem – tillämpning av LVU¹ visade inga större skillnader beträffande handläggning och bedömningar vid de granskade förvaltningarna. Ett utvecklingsområde som framkom är att öka användningen av strukturerade bedömningsinstrument.

Granskningen av missbrukshandläggning med fokus på tillämpningen av LVM² visade att enheterna tillämpade LVM på ett likställt sätt, dock finns det skäl att överväga om ribban för att inleda LVM-utredning eller ansöka om vård med stöd av LVM var för högt satta i några ärenden.

Uppföljningen av tidigare granskning visar att granskningen har bidragit till ett utvecklingsarbete i staden.

¹ Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

² Lagen om Vård av Missbrukare i vissa fall

Bakgrund

Socialtjänstinspektörernas verksamhetsinriktning och mål är att ”stadens insatser inom individ- och familjeomsorgen ska vara av god och jämn kvalitet, den enskilde ska få likvärdig bedömning oavsett var i staden ärendet behandlas”. Lagstiftning, kommunfullmäktiges mål, specifika nämndmål och stadens riktlinjer ska vara styrande för inspektörernas arbete. I socialtjänstinspektörernas arbete ingår att årligen avlämna en rapport över årets verksamhet.

Granskningsarbetet planeras utifrån en granskningsmodell som dels bygger på lagstiftningens bestämmelser om god kvalitet inom socialtjänsten och dels på de kvalitetsområden som utformats av Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL):

- Trygghet och säkerhet
- Självbestämmande och integritet
- Helhetssyn och samordning
- Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet
- Tillgänglighet³

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 13 februari 2019. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 14 februari 2019.

Ärendet

Under 2018 har socialtjänstinspektörerna genomfört granskningar inom verksamhetsområdena barn- och ungdomsvård samt missbruk och beroendevård samt följt upp en granskning som gjordes 2017.

Under våren genomfördes en granskning vid stadsdelsförvaltningarna Skarpnäck, Skärholmen och Älvsjö. Syftet med granskningen var att se hur handläggning och LVU tillämpas vad gäller ungdomar med kriminalitet, missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende. Sammanlagt granskades 45 slumpvis utvalda ärenden som avsåg allvarlig oro med anledning av den unges eget beteende kring missbruk, kriminalitet eller annat socialt nedbrytande beteende.

Under hösten genomfördes en granskning avseende missbrukshandläggning med fokus på tillämpningen av LVM. Granskningen omfattade stadsdelsförvaltningarna Farsta, Hässelby-Vällingby, Södermalm samt Enheten för hemlösa. Sammanlagt

granskades totalt 80 slumpvis utvalda förhandsbedömningar och utredningsärenden i vilka LVM-anmälan inkommit.

Under året har även en uppföljning gjorts på granskningen barn i osäkra boendeförhållanden som gjordes 2017 vid stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta och Östermalm (där ekonomiskt bistånd handläggs för Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm).

Socialtjänstinspektörernas synpunkter

Uppföljningen av granskningen barn i osäkra boendeförhållanden visar att granskningen har bidragit till ett utvecklingsarbete i staden och att enheterna har arbetat med granskningsresultaten.

Utvecklingsarbetet har bland annat resulterat i ändrade rutiner och arbetssätt.

Trygghet och säkerhet

I granskningarna framkom inga större skillnader beträffande handläggning och bedömningar vid de granskade enheterna, vilket utifrån ett likställighetsperspektiv är positivt.

I ungdomsgranskningen bedömde socialtjänstinspektörerna att ungdomens behov av skydd och vård tillgodosågs av beviljade insatserna i merparten av ärendena. Utvecklingsområden som framkom var att utredningstiderna överträdde i cirka en tredjedel av ärendena samt att strukturerade instrument användes i låg grad.

I LVM-granskningen finns det, med hänsyn till rättssäkerhet och till den enskildes rätt till skydd, skäl att överväga om ribban för att inleda LVM-utredning eller ansöka om vård med stöd av LVM var för högt satt i några ärenden, jämnt fördelat vid de granskade enheterna.

Självbestämmande och integritet

Båda granskningarna visade att socialtjänsten lade stor kraft på att motivera den enskilde till att ta emot hjälp, vilket visar på ett gott socialt arbete. I majoriteten av de granskade ärendena var den enskilde delaktig och fick möjlighet att föra fram sina egna synpunkter vid flera tillfällen under ärendeprocessen.

I LVM-granskningen samtyckte majoriteten av klienterna till vård, men ofta saknades resonemang om samtyckets tillförlitlighet och hållbarhet över tid. Även om den enskilde uttryckte *vilja* till vård framkom det i många fall att *förmågan* att tillgodogöra sig vård på frivillig väg borde ha uppfattats som oerhört skör. I en stor del av

ärendena blev den frivilligt planerade vården inte av eller avbröts efter en kortare tid. Det finns anledning att betona att behovet av tvångsvård slutligen måste avgöras utifrån socialtjänstens helhetsbedömning. Klientens inställning är en central del av den bedömningen men utifrån lagstiftningens syfte kan det inte vara ensamt avgörande.

Helhetssyn och samordning

Ett återkommande tema under årets granskningar har varit svårigheterna i samverkan med landstinget. Framför allt framträder stora utmaningar att uppnå fungerande samverkan med psykiatrisk vård. Brukarna får inte sammansatt hjälp från olika huvudmän parallellt eller riskerar att falla mellan stolarna helt i samband med de gränsdragningar som verksamheterna gör. För att komma tillrätta med detta är lokala satsningar alltid viktiga men det tycks helt avgörande att problemet hanteras på övergripande nivå där frågor om uppdrag orienterade utifrån olika målgruppers behov och ansvarsfrågan behöver tydliggöras.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

I granskningarna framkom att bedömningsinstrument används i för låg grad inom socialtjänsten. Framför allt i ungdomsgranskningen framkom att till exempel SAVRY⁴ och ADAD⁵ användes i låg grad, men också gällande vuxna i missbruk och ASI⁶. Personalomsättning och brist på utbildning är faktorer som lett till det låga användandet av instrument i utredningsarbetet. Socialförvaltningen har utifrån detta under året satsat på att erbjuda utbildningsplatser såväl för SAVRY som för ADAD vilket kommer att höja kvaliteten i socialtjänstens bedömningsunderlag.

Tillgänglighet

I LVM-granskningen framkom det att det vid några enheter fördes resonemang kring hur verksamheten kan göras mer tillgänglig utifrån brukarnas förutsättningar vilket socialtjänstinspektörerna uppfattar som mycket positivt. En stor grupp av brukarna lever med sociala, psykiatriska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. För att göra verksamheten tillgänglig för denna målgrupp krävs att socialtjänsten aktivt erbjuder kravanpassning, flexibilitet och övriga hänsyn till de utmaningar som funktionsnedsättningarna medför.

Jämställdhetsanalys

⁴ SAVRY, Structured Assessment of Violence Risk in Youth

⁵ ADAD, Adolescent Drug Abuse Diagnosis

⁶ Addiction Severity Index, bedömnings- och uppföljningsmetod

Granskningarna har haft ett jämställdhetsperspektiv genom att variablerna har granskats uppdelat på kön, för att på så sätt kunna hitta eventuella omotiverade skillnader mellan män och kvinnor/pojkar och flickor.

I ungdomsgranskningen förekom en större andel pojkar än flickor i det granskade materialet. Detta bedöms bero på att många av ärendena präglades av antisocialt beteende och faktum är att unga män begår mer brott, framför allt våldsrelaterade brott, än unga kvinnor.⁷ Flickornas beteende rörde i högre grad vagabonderande och självskadebeteenden än pojkarnas. I utredningarna gällande flickorna var den psykiska ohälsan mer belyst än i pojkarnas utredningar. Troligt är att psykisk ohälsa förekommer även hos pojkarna men att fokus i utredningarna ligger mer på det utagerande beteendet.

I LVM-granskningen utgjorde kvinnorna närmare en tredjedel av de granskade ärendena, vilket speglar den nationella statistiken avseende kvinnor som vårdats enligt LVM. Granskningen visade inga skillnader i handläggningen av LVM utifrån kön. Det fanns dock en viss skillnad i om våld i nära relationer hade belysts i utredningarna, där våld belystes i något högre grad i kvinnornas utredningar än i männens. Genom systematiskt användande av bedömningsinstrumentet ASI skulle målgruppens eventuella våldsutsatthet eller våldsutövande kunna belysas på ett likartat sätt.

Planering 2019

Under 2019 kommer socialtjänstinspektörerna att granska handläggningen av våld i nära relationer vid fyra stadsdelsförvaltningar. Granskningen avser myndighetsutövningen i våldsärenden från ansökan/anmälan till vilken insats som beviljas.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner socialtjänstinspektörernas årsrapport för 2018.

Bilaga

Årsrapport 2018 Socialtjänstinspektörer